

STATSMINISTERIET

CHRISTIANSBORG

Prins Jørgens Gård 11, 1218 København K

Telefon 33 92 33 00 - Telefax 33 11 16 65

CVR-NR. 10-10-39-40

EAN-lokationsnummer 5798000000032

Dato: 11. juni 2020

Sagsnr.: 2020-12095

Udvalget for Forretningsordenen
Folketinget

Statsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 33 (UFO alm. del) stillet efter ønske fra udvalget

Spørgsmål nr. 33 (UFO alm. del):

”Vil statsministeren oversende sit talepapir fra samrådet den 9. juni 2020 om grundlaget for regeringens beslutning om at lukke Danmark ned, jf. UFO alm. del - samrådsspørgsmål E.”

Svar:

Som svar på udvalgets spørgsmål vedlægges det udkast til talepapir, der dannede grundlag for min besvarelse den 9. juni 2020 af samrådsspørgsmål E (UFO alm. del). Det bemærkes, at det talte ord gælder.

Med venlig hilsen

Mette Frederiksen

STATSMINISTERIET

Samråd tirsdag den 9. juni kl. 15.00-16.30

Besvarelse af samrådsspørgsmål E (alm. del) fra Udvalget for Forretningsordenen

Spørgsmål:

Statsministeren bedes redegøre for grundlaget for regeringens beslutning om at lukke Danmark ned, herunder for, hvilke myndigheder statsministeren konkret henviste til på pressemødet den 11. marts 2020, hvor statsministeren begrundede nedlukningen med følgende henvisning: »Og derfor er det myndighedernes anbefaling, at vi lukker al unødvendig aktivitet ned på de områder i en periode«.

Svar:

[Indledning]

Tak for invitationen til at komme her i dag i Udvalget for Forretningsordenen.

Med spørgsmålet bliver jeg bedt om at redegøre for grundlaget for de beslutninger, som regeringen præsenterede på pressemødet den 11. marts. Beslutninger, der havde til formål at bringe Danmark bedst muligt gennem en global pandemi. Gennem en virus, verden aldrig tidligere havde set. Gennem en pludselig trussel mod liv og levebrød – i Danmark som i hele verden.

Jeg er derfor glad for at få mulighed for her i dag at redegøre for, hvorfor vi i regeringen traf de beslutninger, vi gjorde den 11. marts.

[Situationen op til pressemødet den 11. marts]

Her tre måneder efter. Nu hvor smitten – indtil videre – er under kontrol. Og nu hvor vi sammen er i fuld gang med at genåbne samfundet. Der kan man måske have en tendens til at glemme, hvor kritisk situationen egentlig var i dagene op til den 11. marts.

Corona-virussen var kommet til Danmark. Vi så på få dage antallet af smittede stige eksplosivt. Vi så rædselsvækkende billeder fra udlandet. Vi så ind i meget alvorlige risici for både menneskeliv og samfundsøkonomi.

I tiden op til den 11. marts stod det klart, at den nye corona-virus var meget smitsom. Vi kender alle sammen graferne.

Med erfaringerne fra udlandet stod det samtidig klart, at en relativ stor andel af de personer, der blev indlagt, fik svære og lange forløb under intensiv behandling.

Endelig stod det klart, at virussens lange inkubationstid gjorde, at der gik et par uger fra, at smitten bredte sig mellem mennesker, til, at det ville begynde at kunne aflæses i indlæggelsestallene.

Vi stod med andre ord med en ny sygdom med en indbygget tidsmæssig forsinkelse fra smitte til alvorlig sygdom. Der kunne give en "hale" med voldsomt stigende antal indlagte og døde i en længere periode også efter, at man havde taget tiltag for at bremse smitten.

Ligesom vi havde set det i udlandet, udviklede det sig på få dage pludselig ekstremt hurtigt i Danmark.

Den 1. marts var der 4 bekræftede smittede. Fra den 8. marts til den 11. marts skete der mere end en tidobling af antallet af smittede. Og den 11. marts stod vi med over 500 smittede.

Samme dag erklærede WHO udbruddet af corona-virus for at være en global pandemi.

Op til den 11. marts udviklede det sig altså dramatisk time for time, dag for dag.

En vurdering, der var lavet den ene dag, blev overhalet af virkeligheden den næste.

Fra man vurderede, at virussen ikke ville komme til Europa eller Danmark. Fra man stadig frit kunne rejse på skiferie. Fra man vurderede risikoen for en epidemi som lille.

Til smitten pludselig steg eksplosivt. Til vi så tragedien i Italien. Til vi stod midt i en global pandemi.

Ekspertterne og sundhedsmyndighederne i hele verden ændrede løbende deres vurderinger. Som man blev klogere på den nye virus. Som situationen udviklede sig. Der er stadig meget, vi ikke ved.

Det var for regeringen ikke en mulighed at vente og lade stå til. Udviklingen måtte og skulle stoppes, inden det var for sent. Smittespredningen måtte og skulle under kontrol.

Der måtte handles. Hurtigt. Hver dag havde betydning. Valg måtte træffes. Og de måtte træffes på meget usikkert grundlag. Der fandtes ikke en drejebog. Vi var ikke i en situation, hvor vi alene kunne kigge på, hvad der var evidens for. Eller alene ned i den værktøjskasse, vi allerede kendte. Vi trådte alle sammen – ekspertterne, myndighederne, regeringen, Folketinget og befolkningen – på ubetrådt land.

Det var baggrundstæppet for beslutningerne den 11. marts.

[Beslutningerne, der blev præsenteret den 11. marts]

Dén dag besluttede vi som regering, at der skulle ske en nedlukning af store dele af aktiviteterne i Danmark. En nedlukning, ja... Men vel at

mærke ikke en nedlukning i det omfang, vi har set det i andre lande. De lande, der greb ind for sent.

Det var det valg, vi som regering traf den 11. marts. Som jeg selv har sagt flere gange, ville vi hellere handle for tidligt end for sent. Hellere gøre for meget end for lidt.

Jeg citerer fra pressemødet den 11. marts, hvor jeg sagde:

”Det er vores klare overbevisning, at vi hellere skal handle i dag end at fortryde i morgen.”

Nogle har fremstillet det som et valg af sundhed og menneskeliv på bekostning af samfundsøkonomi og arbejdspladser. Men for regeringen handlede det fra starten netop om begge hensyn. For omkostningerne ved at gøre for lidt eller at komme for sent i forhold til epidemien kunne blive uoverskuelige – både målt i menneskeliv og i økonomi.

Regeringen anlagde derfor et forsigtighedsprincip. I mødet med den nye og ukendte trussel mod Danmark ville vi hellere være for forsigtige end for uforsigtige.

Og jeg vil gerne understrege: Det mener jeg var rigtigt. Jeg mener, at de beslutninger, vi traf, har været med til at stille Danmark et godt sted. Det vil jeg vende tilbage til.

[Nærmere om baggrunden for beslutningen]

Der spørges til ”grundlaget” for beslutningerne den 11. marts.

Jeg har allerede redegjort for baggrundstæppet.

I tiden op til den 11. marts rådførte vi i regeringen os intensivt med en lang række myndigheder. Det stod klart, at både de potentielle konsekvenser af virussen – og de relevante tiltag til at bremse den – ville berøre stort set alle ministerområder.

Regeringen vurderede derfor, at vi ikke alene så ind i en sundhedskrise, men en samfundskrise. Det var ikke alene menneskeliv og sundhedsvæsen, der var på spil. Det var vores samfundsøkonomi – arbejdspladser og virksomheder.

Regeringen besluttede tidligt i forløbet, at håndteringen af corona-virus ikke alene var en sundhedsopgave, men en opgave for det nationale kriseberejdskab på tværs af stort set alle ministerområder.

Og derfor blev den Nationale Operative Stab – NOST’en – som er omdrejningspunktet for den nationale krisestyring – aktiveret. Med Rigspolitiet for bordenden og en lang række myndigheder og aktører samlet.

Samtidig holdt vi i regeringen møder og rådførte os løbende med de relevante myndigheder. Selvfølgelig med Statens Serum Institut – som jo er statens eksperter i epidemier og virologi. Og med Sundhedsstyrelsen og Sundhedsministeriets øvrige styrelser. Men også med Rigspolitiet og en række andre myndigheder med ansvar for beredskab, samfunds- og erhvervsøkonomi, transport, forsyningsvirksomhed, dagligvaresikkerhed osv. osv.

Vi nedsatte en tværministeriel myndighedsgruppe bestående af højtstående embedsmænd fra stort set alle ministerier, der bredt kunne hjælpe med at få belyst og få inddraget alle relevante hensyn i forbindelse med udformningen af de tiltag, som kunne blive nødvendige, hvis virussen fik fat.

For den sundhedsfaglige rådgivning var – i Danmark som i andre lande – at vi skulle have brudt smittekæderne ved at minimere den fysiske aktivitet og kontakt mellem mennesker.

Ved indgangen til marts troede vi, at vi havde længere tid. Den 6. marts holdt vi et pressemøde, hvor vi præsenterede forskellige tiltag til at bryde smittekæderne. Vi opfordrede blandt andet til at udskyde eller aflyse arrangementer med over 1000 deltagere. Og sundhedsmyndighederne anbefalede, at vi holdt afstand fra hinanden for at forebygge smittespredning.

Men da smittetallene i de sidste par dage op til den 11. marts pludselig udviklede sig eksplosivt, vurderede Statens Serum Institut, at det så ud til, at vi var højere oppe på smittekurven, end vi havde troet få dage før. At med den hast, smitten bredte sig, var det på vej til at kunne gå rigtig galt. Og Statens Serum Institut vurderede derfor, at det så ud til at være det rigtige tidspunkt at sætte ind med tiltag til at bryde smittekæderne og minimere unødvendig aktivitet.

På baggrund af den samlede rådgivning – og på baggrund af de risici, vi så ind i, og som jeg beskrev indledningsvis – traf regeringen så den politiske beslutning om at lukke ned for store dele af samfundsaktiviteten i Danmark.

Til brug for den nærmere udmøntning af regeringens beslutning fik vi et oplæg fra den myndighedsgruppe, jeg nævnte før. Hvor der var repræsentanter fra stort set alle ministerier. Og hvor de forskellige hensyn, som var en nødvendig del af beslutningerne, kunne blive belyst og kvalificeret.

Der er jo langt fra at træffe en overordnet beslutning om at lukke ned for store dele af samfundsaktiviteten til at udforme de konkrete nedluknings tiltag. Hvilke aktiviteter skal lukkes helt ned? Hvilke skal drosles mere eller mindre kraftigt ned? Og hvilke skal fortsætte?

Beslutningen om den samlede pakke af konkrete tiltag – hvor hårdt og hvor hurtigt – traf regeringen.

Et af de valg, regeringen traf der, var, at den private sektor i videst mulige omfang skulle friholdes fra nedlukningen. For at beskytte arbejdspladser og virksomheder. Derfor valgte vi at lukke hele den offentlige sektor ned – bortset fra samfundskritiske funktioner. Så vi kunne holde den private sektor mest mulig åben.

Kort tid efter regeringens beslutning om nedlukningen orienterede jeg partilederne.

[Opsummering]

Som jeg har sagt mange gange før: En så indgribende beslutning, som at lukke store dele af landet ned, er først og sidst en politisk beslutning. Sådan må og skal det være i et demokrati.

De interne beslutningsprocesser mellem regering og embedsmænd fungerer jo ikke sådan, at en myndighed kommer og siger til regeringen: ”Nu skal I gøre dette eller hint”. Det foregik ikke sådan, at hverken Statens Serum Institut, Sundhedsstyrelsen eller en anden myndighed kom og sagde til regeringen, nu skal I lukke landet ned med de her konkrete tiltag.

Når vi som regering traf den beslutning om nedlukning, som vi gjorde, var det derfor den politiske handling på og omsættelse af den samlede rådgivning fra myndighederne.

Selvfølgelig har der i rådgivnings- og beslutningsprocesserne om de konkrete tiltag både op til og efter nedlukningen været tvivl, skiftende vurderinger og forskellige opfattelser. Alt andet ville vel også have været mærkeligt.

Vi stod over for en ny og ukendt sygdom. Ingen havde sikre forudsigelser om udviklingen. Hverken de danske sundhedsmyndigheder eller sundhedsmyndighederne i andre lande. Det viste tiden op til med al tydelighed.

Det har hele vejen været et grundvilkår for alle i den situation, vi står i, at ingen har en manual eller en færdigpakket værktøjskasse. Det gælder i Danmark og i alle andre lande. Den her krise har krævet redskaber, som ikke fandtes, da krisen startede.

Derfor mener jeg også, det har været rigtigt, at vores beslutninger har hvilet på en bred myndighedsrådgivning. Både selve truslen fra pandemien og beslutningerne om tiltag har jo haft betydning for hele samfundet – derfor har der også været behov for rådgivning fra stort set alle ministerområder og deres forskellige myndigheder.

Og derfor er jeg ikke enig med dem, der synes at mene, at enhver beslutning under corona-krisen, kun er legitim, hvis den 1 til 1 har været anbefalet af sundhedsmyndighederne i et notat, hvor der er slået to streger under. Slet ikke enig.

Hvis det var tilfældet, kunne vi jo sådan set bare sløjfe enhver politisk forhandling om genåbning.

Det går jeg ud fra, at ingen i dette lokale mener skal være tilfældet.

Og det ville heller ikke være et rimeligt krav at stille til – eller rimeligt ansvar at lægge på – sundhedsmyndighederne.

Det er min klare overbevisning, at der er en stor risiko for, at vi var kommet for sent, og at vi havde gjort for lidt, hvis vi havde ventet på sundhedsfaglig evidens.

Som jeg sagde på pressemødet den 15. marts:

”Derfor vil jeg sige meget, meget klart, at hvis vi skal afvente evidensbaseret viden i forhold til corona, så kommer vi ganske enkelt for sent.”

[Kommunikationen om beslutningsgrundlaget]

Jeg vil også knytte et par ord til regeringens og myndighedernes kommunikation under corona-krisen. Og til den kritik, der har været her på bagkant, hvor meget ser ud til, at vi – i hvert fald indtil nu – kommer godt igennem krisen.

Meget har i de seneste uger været sagt og skrevet om, hvad vi i regeringen har taget myndighederne til indtægt for i forbindelse med nedlukningen af aktiviteter.

Ærlig talt må jeg sige, at jeg har meget svært ved at se, at man kan sidde tilbage med det indtryk, at regeringens beslutninger har baseret sig 1 til 1 på anbefalinger fra sundhedsmyndighederne – eller andre myndigheder for den sags skyld.

Det var heller ikke på nogen måde dét, der var ment med den sætning, der spørges til. Og det var ikke budskabet på pressemødet. Eller på de næste mange pressemøder for den sags skyld.

Faktisk sagde jeg som den næste sætning på pressemødet jo netop, at vi anlagde et forsigtighedsprincip.

Intentionen var at referere til den beslutningsproces, som jeg netop har redegjort for. Hvor Statens Serum Institut havde anbefalet at minimere unødvendig aktivitet. Hvor regeringen besluttede at lukke ned for store dele af samfundsaktiviteten. Og hvor en bredt sammensat myndighedsgruppe fra stort set alle ministerier lavede et oplæg til, hvordan man konkret kunne gøre det. Og hvor regeringen oven på den rådgivning så traf den politiske beslutning om de konkrete nedlukningstiltag.

Der lå altså ikke et ønske, at regeringen ville fralægge sig ansvaret for beslutningen om nedlukningen af Danmark. Eller for valget af de konkrete nedlukningstiltag.

Tværtimod har vi gentagne gange understreget, at regeringens beslutninger var udtryk for politiske valg. At regeringen anlagde et forsigtighedsprincip. At vi hellere gjorde for meget end for lidt. Og hellere handlede for hurtigt end for langsomt.

Jeg tillader mig igen at citere mig selv. Denne gang fra pressemødet den 17. marts:

”Oven på den sundhedsfaglige rådgivning, og oven på den vurdering og de anbefalinger, vi får fra alle myndigheder, der kommer så det politiske valg. Hvor hurtigt sætter vi ind, og hvor hårdt sætter vi ind i Danmark. Og det er selvfølgelig i et demokrati i sidste ende et politisk valg. Og det er et politisk ansvar.”

Det er der intet nyt i.

Det er klart, at hvis man leder, kan man finde formuleringer og udtalelser, der taget helt isoleret kan udlægges på en anden måde. Selvfølgelig kan man det.

Men helt ærligt.

Det er min klare opfattelse, at ingen, der har overværet pressemøderne, eller som har været med til de politiske forhandlinger, eller som i det hele taget har fulgt bare lidt med, kan sidde tilbage med det indtryk, at regeringens beslutninger har handlet om at udmønte anbefalinger fra sundhedsmyndighederne 1 til 1. Ingen.

[Afslutning]

Her i bakspejlet lyder spørgsmålene den ene dag: Gjorde vi for lidt? Den næste: Gjorde vi for meget? Lyttede regeringen for lidt til sundhedsmyndighederne? Lyttede regeringen for meget til sundhedsmyndighederne?

Det er helt legitime spørgsmål. Men til dén diskussion vil jeg grundlæggende sige: Vi gjorde vores bedste.

Og man kan jo ikke med rimelighed diskutere de beslutninger, der blev truffet den 11. marts, uden at se på, hvordan det så reelt gik i virkelighedens verden.

Efter min bedste overbevisning står vi i Danmark et bedre sted nu, end hvis vi ikke havde handlet så hurtigt og resolut.

Vi fik smittekurven under kontrol. Vores hospitalsvæsen bukkede ikke under. Vi fik ikke stor overdødelighed. Vi vandt os tid til at få fyldt lagrene med værnemidler og forøge vores testkapacitet markant.

Og i dagene og ugerne efter nedlukningen i Danmark så vi da også en række lande tage lignende eller endnu mere indgribende tiltag til at bryde smittekurven.

De beslutninger, der blev truffet, og danskernes fantastiske sammenhold er det, der har gjort det muligt for os at genåbne samfundet som nogle af de første i Europa. Vi høster nu frugterne af de tiltag, vi tog i Danmark.

Både Den Internationale Valutafond – IMF – og EU-Kommissionen forventer, at Danmark er blandt de vestlige økonomier, som rammes mindst af pandemien. En række andre lande forventes at opleve et langt større fald i BNP i år.

I det lys kan jeg da også undre mig over den problematisering, som samrådsspørgsmålet i dag antyder.

Hvad ville spørgerne egentlig selv have gjort anderledes? Hvad ville spørgsmålet i dag havde været, hvis regeringen den 11. marts havde tøvet og afventet evidens, rapporter med konkrete tiltag – sikker viden om en virus, verden aldrig har set før?

Jeg vil i hvert fald gerne advare mod her på bagkant at lade som om, at der fandtes en mirakelløsning derude, hvor man kunne have håndteret sundhedskrisen, og hvor dansk økonomi var kommet uberørt igennem.

Der var ikke nogen manual. Der var ikke evidens. Der var ikke ét svar. Tværtimod. Der var tvivl. Ubetrådt land. Intet landkort.

Til gengæld viste det danske samfund sig fra sin bedste side. Rundt omkring i hele samfundet fandt man løsninger. Stod sammen. Befolkningen og virksomhederne – ikke bare fulgte med – men gik forrest.

Folketinget kastede alt til side. Jeg synes, vi sammen kan være stolte over samarbejdet mellem regeringen og Folketinget under denne krise. Om alt fra hjælpepakker til erhvervslivet, lønkompensation og saltvandsindsprøjtninger til kulturlivet. Og meget mere.

Vi har sammen indgået over 25 brede politiske aftaler. Og vi har siden den 11. marts sammen holdt mere end 300 møder om krisen. Vi har vist det danske folkestyre fra sin bedste side.

Det synes jeg, at vi skal være stolte over. Taknemmelige over.

Tak for ordet.